

IPA program Evropske unije za Bosnu i Hercegovinu

ISTRAŽIVANJE POTREBA TRŽIŠTA RADA

Doboj, Modriča, Derventa

Projekat finansira
Evropska unija

Projekat sufinansira
Grad Doboj

Projekat implementira Centar za promociju
evropskih vrijednosti EUROPLUS

Projekat: „Centar za cjeloživotno učenje“

Dokument pripremili: Dr Slavko Đurić i Dr Srećko Novaković

Lektorisanje i korektura: Mr Slavica Gostimirović

Doboj 2013.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1. CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA	4
1.2. PREDMET ISTRAŽIVANJA	4
1.3. SADRŽAJ ISTRAŽIVANJA	5
1.4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	5
1.5. UZORAK ISTRAŽIVANJA	5
2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	8
2.1. DIO I: OSNOVNI PODACI O POSLODAVCIMA	8
2.2. DIO II: SARADNJA SA ZAVODOM ZA ZAPOSŁJAVANJE	12
2.3. DIO III: POTREBE ZA DODATNIM OBRAZOVANJEM	16
2.4. DIO IV ZAPOSŁJAVANJE U PRETHODNOJ GODINI	23
2.5. DIO V : POTEŠKOĆE PRI ZAPOSŁJAVANJU RADNIKA	28
2.6. DIO VI: PLANIRANO ZAPOSŁJAVANJE I POTENCIJALNI VIŠKOVI RADNIKA U TEKUĆOJ GODINI	30
3. SAŽETAK	36

1. UVOD

U sklopu projekta „Centar za cjeloživotno učenje“ kojeg finansira Evropska unija iz sredstava IPA u periodu od 1. 4. 2013. godine do 30. 6. 2013. godine sprovedeno je istraživanje potreba tržišta rada anketiranjem poslodavaca na području Doboja, Dervente i Modriče. Projekat sprovodi Centar za promociju evropskih vrijednosti EUROPLUS u partnerstvu sa Visokom poslovno tehničkom školom iz Doboja, NVO Budućnost iz Modriče, Biosplus iz Dervente i Asocijacijom informatičara u BiH iz Sarajeva. Saradnici na projektu su Zavod za obrazovanje odraslih RS i Zavod za zapošljavanje RS, filijala Doboj.

1.1. CILJ I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje je imalo za cilj da prikupi mišljenja, ocjene i sugestije o zapošljavanju direktno od poslodavaca. Te informacije odnosile su se na zapošljavanje u prethodnoj godini, o planovima zapošljavanja, potencijalnim viškovima, kao i na potrebe za dodatnom edukacijama zaposlenih. Smatrali smo da dobijene informacije mogu koristiti ne samo Zavodu za zapošljavanje i Zavodu za obrazovanje odraslih Republike Srpske, već i širem krugu korisnika. Kao metod istraživanja odabrana je „field metoda“ korištenjem tehnike anketiranja. Saglasno prethodno definisanom cilju, opredjeljeni su zadaci istraživanja:

- ▶ Prikupljanje podataka za analizu zaposlenosti i zapošljavanja u tekućoj godini;
- ▶ Prikupljanje podataka za analizu očekivanih kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja u narednoj godini;
- ▶ Ispitivanje mišljenja, ocjena i stavova poslodavaca o saradnji sa Zavodom za zapošljavanje u zadovoljavanju kadrovskih potreba;
- ▶ Evidentiranje promjena u strukturi i ažuriranje registra poslodavaca.

1.2. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmetom istraživanja obuhvaćeni su:

- ▶ Ukupan broj zaposlenih u tekućoj godini;
- ▶ Obim, struktura i kategorija zaposlenosti i zapošljavanja u tekućoj godini;
- ▶ Obim i struktura planiranog zapošljavanja u narednoj godini;
- ▶ Ulaganja u organizovanje obuka i usavršavanje radnika od strane poslodavca;
- ▶ Viškovi zaposlenih;
- ▶ Deficitarni kadrovi;
- ▶ Zapošljavanje i zaposlenost lica s invaliditetom i žena koje su izložene nasilju u porodici;
- ▶ Saradnja poslodavaca i Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske.

1.3. SADRŽAJ ISTRAŽIVANJA

U skladu sa definisanim predmetnim okvirima istraživanja, projektovani su sadržaji za pojedine tematske cjeline navedene u nastavku teksta:

- ▶ Osnovni podaci o poslodavcu;
- ▶ Saradnja sa Zavodom za zapošljavanje;
- ▶ Potreba za dodatnim obrazovanjem;
- ▶ Zapošljavanje u prethodnoj godini;
- ▶ Poteškoće pri zapošljavanju;
- ▶ Planirano zapošljavanje i potencijalni viškovi radnika u prethodnoj godini.

Ovako definisani sadržaji istraživanja predstavljali su osnovu za izbor i oblikovanje pitanja i načina sprovođenja anketa i obrade rezultata. Obrada rezultata prilagođena je potencijalnim korisnicima za različite namjene. Dobijeni pokazatelji su obrađeni tako da u komparaciji s podacima iz drugih izvora, mogu predstavljati kvalitetnu osnovu i za dublju analizu pojedinih segmenata funkcionisanja tržišta rada i zapošljavanja. Nivo konstatacija, ocjena, zaključaka i preporuka primjeren je dobijenim pokazateljima iz ankete, uz korišćenje komparativnih podataka evidencije Zavoda za zapošljavanje kao i iskustva u pružanju usluga licima koja traže zaposlenje i poslodavcima u zadovoljavanju njihovih kadrovskih potreba.

1.4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje urađeno je „field metodom“ korištenjem tehnike anketiranja. Većina pitanja u anketi je zatvorenog tipa, čime je olakšana statistička obrada i upoređivanje rezultata za pojedine segmente istraživanja i periode vremena koje reprezentuju. Pored predloženih modaliteta, poslodavcima je ostavljena mogućnost da dopune odgovore na pojedina pitanja prema sopstvenoj procjeni putem pitanja otvorenog tipa.

Anketiranje je sprovedeno na području Doboja, Dervente i Modriče. Prikupljanje podataka u ovom istraživanju obavljeno je putem standardizovanog intervjua od strane dobro pripremljenih anketara.

Razumije se da realizacija ovakvog projekta iziskuje kvalitetnu informatičku podršku, kako prilikom oblikovanja anketnog instrumenta, tako i kod obrade i prezentacije rezultata.

1.5. UZORAK ISTRAŽIVANJA

Na anketiranom području obuhvaćeno je 311 poslodavca iz grada Doboja, opštine Modriča i opštine Derventa, i to: Doboj 137 poslodavca, Derventa 82 poslodavca i Modriča 92 poslodavca. U tabeli 1. prikazani su podaci o planiranom i realizovanom uzorku istraživanja.

Tabela 1. Planirani i realizovani uzorak istraživanja

Opština	Uzorak	Anketirano	Realizacija u %
Doboj	142	137	96,48
Modriča	105	92	87,62
Derventa	90	82	91,11
Ukupno	337	311	92,28

Planirani uzorak za regiju Doboj bio je 337 poslodavaca. Od planiranog broja u Doboju (142 poslodavca) anketirano je 96,48% poslodavaca ili 137, u opštini Modriča planirani uzorak bio je 105 poslodavca a anketirano je 92 ili 87,62 %. U opštini Derventa planirani uzorak bio je 90 preduzeća a anketirano je 82 ili 91,11 %. Anketiranje je odbilo ukupno 26 preduzeća (Doboj pet, Derventa osam i Modriča 13). Najčešći razlozi koje su navodili su da: nisu zainteresovani, nemaju vremena, ne žele da učestvuju, da je to nepotrebno i ne sarađuju sa Zavodom za zapošljavanje i sl. Prilikom definisanja veličine uzorka pošlo se od broja aktivnih poslodavaca na anketiranom području po podacima APIF-a i segmentacije na mikro (do devet zaposlenih), mala (od 10 do 49 zaposlenih), srednja (od 50 do 249 zaposlenih) i velika preduzeća (preko 250 zaposlenih). Za uzorak je uzeto preko 60 % aktivnih malih preduzeća, oko 35% mikro, i sva aktivna srednja i velika preduzeća na području Doboja, Dervente i Modriče. Prema podacima koje je dostavio APIF (tabela 2), bilo je ukupno 709 aktivnih mikro, malih, srednjih i velikih preduzeća s područja Doboja, Modriče i Dervente koji su predali finansijske izvještaje za prethodnu godinu, te su ovi podaci bili polazna osnova za izbor uzorka. Ovakvim izborom uzorka obezbjeđena je njegova reprezentativnost posmatrana sa aspekta osnovnog cilja i zadataka istraživanja i uporedivosti većine rezultata sa pokazateljima iz prethodnih anketa. Pored toga, rezultati dobijeni na ovako odabranom uzorku, u pogledu strukture i obima, trebalo bi da posluže kod opredjeljivanja strategije kontinuiranog praćenja kretanja na tržištu rada i prilagođavanja aktivnosti Zavoda za zapošljavanje, u svrhu njegovog efikasnijeg djelovanja na usklađivanju ponude i tražnje radne snage realizacijom odgovarajućih mjera i programa u oblasti aktivne politike zapošljavanja.

Pored toga, ovako dobijeni rezultati značajni su kao dio kontinuiranog praćenja ponude i tražnje u Regiji koja obuhvataju grad Doboj, opštine Derventu i Modriču i mogla bi da budu osnov za kreiranje aktivnosti Zavoda za zapošljavanje, kao i Zavoda za obrazovanje odraslih. Na taj način došlo se do rezultata koji će poslužiti za kreiranje novih programa za obrazovanje odraslih i za dodatnim obrazovanjem radne snage.

Tabela 2. Aktivan broj preduzeća na regiji Doboj

Redni broj	Veličina pravnog lica	Ukupno za Doboj, Modriči i Derventu	
		Broj	Potreban % za uzorak koji će biti anketiran
1.	Mikro	404	34 %
2.	Mala	262	60 %
3.	Srednja	34	100 %
4.	Velika	9	100 %
	UKUPNO	709	

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom dijelu obrađeni su rezultati na nivou grada Doboja i opština Derventa i Modriča. Anketiranje koje je sprovedeno u periodu april-jun 2013. godine omogućilo je potpunije sagledavanje kretanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja ove regije, kao i identifikovanje uzroka i posljedica stanja u ovoj oblasti. Naglašavamo, da su ovi rezultati dobijeni detaljnom analizom uzorka.

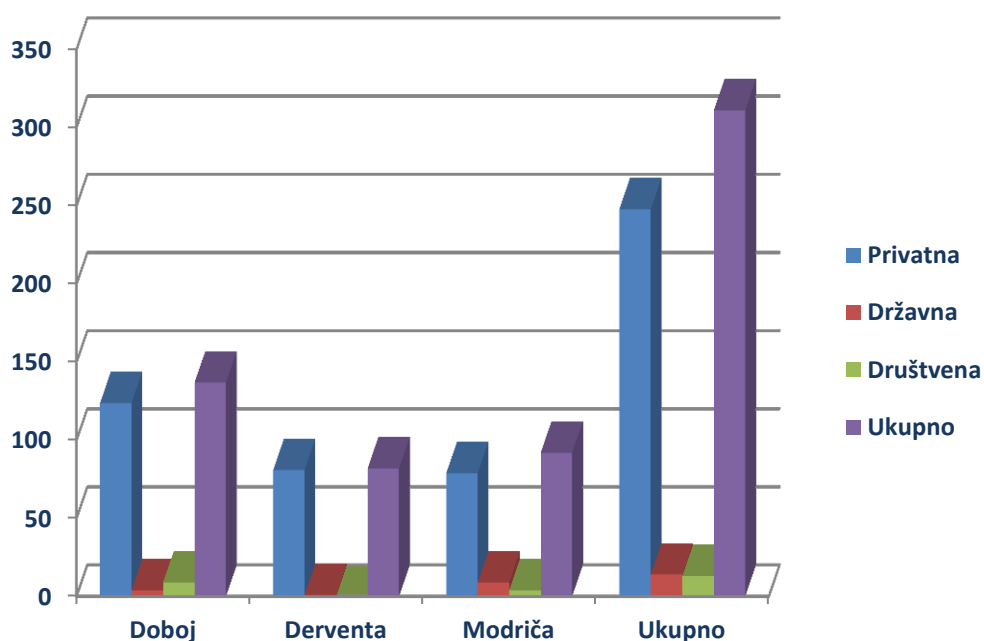
2.1. DIO I: OSNOVNI PODACI O POSLODAVCIMA

Struktura anketiranih poslodavaca obrađena je i analizirana na regionalnom nivou prema obliku svojine, vrstama djelatnosti i broju zaposlenih.

Tabela broj 3. Poslodavci prema obliku svojine

Poslodavci prema obliku svojine		Područja							
		Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Oblik svojine	Privatna	124	90,51	81	98,78	79	85,87	284	91,31
	Državna	4	2,92	1	1,22	9	9,78	14	4,50
	Društvena	9	6,57	-	-	4	4,35	13	4,18
Ukupno		137		82		92		311	

Grafikon 1. Poslodavci prema obliku svojine

Iz Tabele 3. evidentno je da na anketiranom području dominiraju privatne firme (91,31%), a zatim slijede državne (4,50%) i društvene firme (4,18%), što odgovara realnom stanju nakon izvršene privatizacije i formiranja novih preduzeća u privatnom vlasništvu. Posmatrajući analitički u gradu Doboju su privatne firme zastupljene sa 90,51%, zatim slijede društvene sa 6,57% i državne sa 2,92%. U opštini Derventa privatne firme su zastupljene sa 98,78% i državne sa 1,22%. U opštini Modriča privatne firme zastupljene su sa 85,87%, državne sa 9,78% i društvene sa 4,35%.

Tabela 4. Poslodavci prema vrstama djelatnosti¹

Poslodavci prema djelatnosti		Područje							
		Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Djelatnost	A	5	3,65	6	7,32	1	1,09	12	3,86
	B	-		-		-			
	C	6	4,38	-		-		6	1,93
	D	2	1,46	-		2	2,17	4	1,28
	E	3	2,19	-		-		3	0,96
	F	5	3,65	5	6,10	4	4,35	14	4,50
	G	64	46,71	46	56,10	51	55,43	161	51,77
	H	8	5,84	5	6,10	2	2,17	15	4,82
	I	6	4,38	5	6,10	4	4,35	15	4,82
	J	-		-		-			
	K	-							
	L	5	3,65	1	1,22	1	1,09	7	2,25
	M	-		-		3	3,26	3	0,96
	N	8	5,84	2	2,44	4	4,35	14	4,50
	O	25	18,25	12	14,62	20	21,74	57	18,33
UKUPNO		137		82		92		311	

Jasno je vidljivo iz Tabele 4. da je djelatnost pod G – Trgovina na veliko i trgovina na malo najviše zastupljena na anketiranom području sa 51,77% (Doboj sa 46,71%, Derventa 56,10% i Modriča 55,43%). Zatim slijedi djelatnost pod O – ostale javne komunalne, društvene,

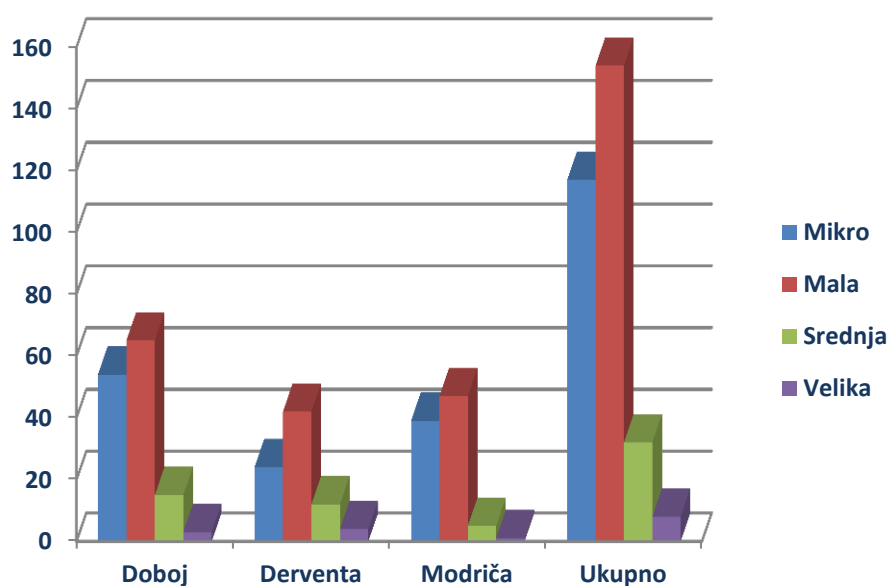
¹ A – Poljoprivreda, lov i šumarstvo; B – Ribarstvo; C – Vađenje ruda i kamena; D – Prerađivačka industrija; E – Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom; F – Građevinarstvo; G – Trgovina na veliko i trgovina na malo, opravka motornih vozila, motocikala i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo; H – Ugostiteljstvo; I – Saobraćaj, skladištenje i komunikacija; J – Finansijsko posredovanje; K – Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti; L – Državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje; M – Obrazovanje; N – Zdravstveni i socijalni rad; O – Ostale javne komunalne, društvene, socijalne i lične uslužne djelatnosti.

socijalne i lične uslužne djelatnosti sa procentom od 18,33% (Doboj 18,25%, Derventa 14,62% i Modriča 21,74%). Sljedeća djelatnost je H – Ugostiteljstvo sa procentom od 4,82% (Doboj 5,84%, Derventa 6,10% i Modriča 2,17%) i djelatnost I – Saobraćaj, skladištenje i komunikacija s procentom 4,82% (Doboj 4,38%, Derventa 6,10% i Modriča 4,35%). Sljedeće dvije djelatnosti s indetičnim procentom su djelatnost N – Zdravstveni i socijalni rad sa 4,50% (Doboj 5,84%, Derventa 2,44% i Modriča 4,35%) i djelatnost F – Građevinarstvo s procentom 4,50% (Doboj 3,65%, Derventa 6,10% i Modriča 4,35%). Sledeća djelatnost je A – Poljoprivreda, lov i šumarstvo s procentom od 3,86% (Doboj 3,65%, Derventa 7,32% i Modriča 1,09%). Podjela pravnih lica po veličini se vrši na četiri kategorije, mikro, mala, srednja i velika. Kao osnov za kategorizaciju poslodavaca, u našem istraživanju, uzeli smo klasifikaciju koju koristi Republička agencija za razvoj MSP-a na mikro, mala, srednja i velika preduzeća po broju zaposlenih i to: mikro (do devet zaposlenih), mala (od 10 do 49 zaposlenih), srednja (od 50 do 249 zaposlenih) i velika preduzeća (preko 250 zaposlenih)

Tabela 5. Poslodavci prema broju zaposlenih

Redni broj	Veličina pravnog lica	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	Mikro	54	39,42	24	29,27	39	42,39	117	37,61
2.	Mala	65	47,44	42	51,22	47	51,08	154	49,51
3.	Srednja	15	10,95	12	14,63	5	5,44	32	10,29
4.	Velika	3	2,19	4	4,88	1	1,09	8	2,57
	UKUPNO	137		82		92		311	

Iz Tabele 5. jasno je vidljivo da na regiji dominiraju mikro i mala preduzeća gdje su u Doboju mikro preduzeća zastupljena sa 39,42% i mala sa 47,44%. U opštini Derventa mikro preduzeća zastupljena su sa 29,27% a mala sa 51,22%. U opštini Modriča mikro preduzeća su zastupljena sa 42,39% i mala sa 51,08%. Posmatrajući srednja preduzeća koja imaju od 50 do 249 radnika u gradu Doboju su zastupljena sa 10,95%, u opštini Derventa sa 14,63% i opštini Modriča sa 5,44%. Velika preduzeća su najmanje zastupljena i to Doboj sa 2,19%, Derventa sa 4,88% i Modriča sa 1,09%.

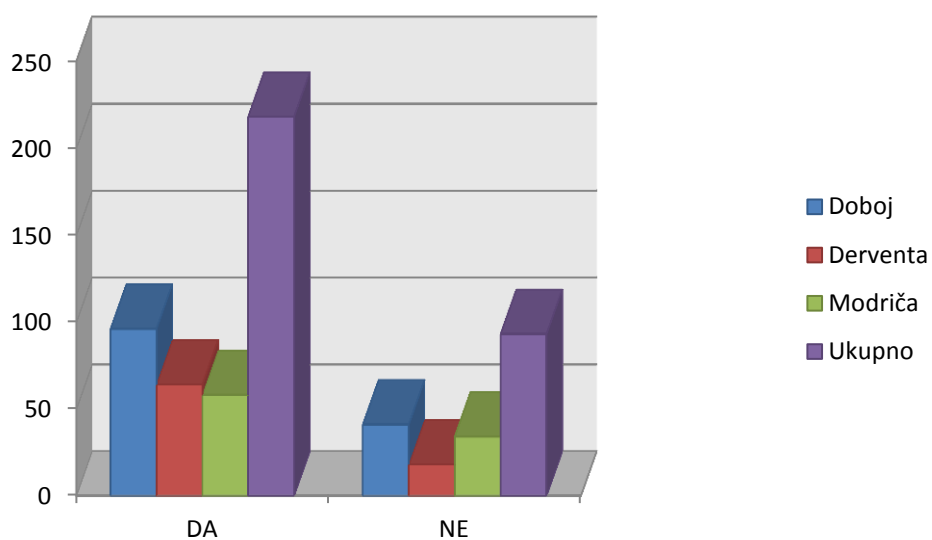
Grafikon 2. Poslodavci prema broju zaposlenih

2.2. DIO II: SARADNJA SA ZAVODOM ZA ZAPOSŁJAVANJE

Za Zavod za zapošljavanje je veoma bitna kontinuirana saradnja sa poslodavcima zbog prevazilaženja disbalansa ponude i tražnje radne snage. Stoga je u upitniku kao posebna oblast predviđena upravo saradnja sa Zavodom za zapošljavanje, pri čemu nam je u tom smislu neophodan konstantan uzorak. Od ukupnog broja anketiranih poslodavaca sa Zavodom za zapošljavanje je sarađivalo u toku izvještajnog perioda 70,10% i istakli su da su bili zadovoljni sa saradnjom u 71,21% slučajeva. Posmatrajući analitički po mjestima u gradu Doboju 70,07% ispitanika je odgovorilo da je imalo saradnju sa Zavodom za zapošljavanje, dok je njih 29,93% odgovorilo da nije imalo. U opštini Derventa 78,05% ispitanika izjasnilo se da je imalo saradnju sa Zavodom za zapošljavanje, dok je njih 21,95% izjasnilo se da nisu imali saradnju. U opštini Modriča 63,04% ispitanika se izjasnilo da je imalo saradnju sa Zavodom za zapošljavanje, a njih 36,96% izjasnilo se da nisu imali saradnju. (Tabela 6) i (Grafikon 3).

Tabela 6. Saradnja sa Zavodom za zapošljavanje

Saradnja	Doboј		Derventa		Modriča		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Da	96	70,07	64	78,05	58	63,04	218	70,10
Ne	41	29,93	18	21,95	34	36,96	93	29,90
UKUPNO	137		82		92		311	

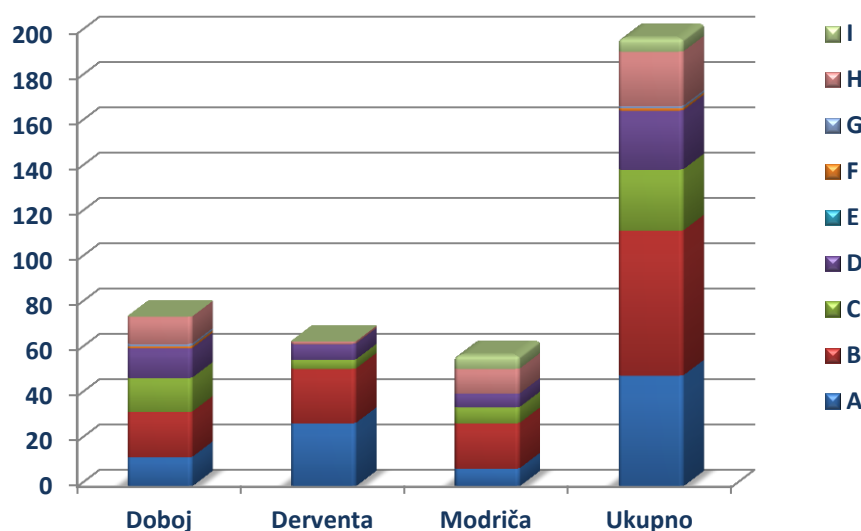
Grafikon 3. Saradnja sa Zavodom za zapošljavanje

Tabela 7. Vid saradnje sa Zavodom za zapošljavanje²

Redni broj	Vid saradnje sa Zavodom	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno regija	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	A	13	17,33	28	43,07	8	13,79	49	24,76
2.	B	20	26,68	24	36,93	20	34,48	64	32,32
3.	C	15	20,00	5	7,69	7	12,09	27	13,63
4.	D	13	17,33	7	10,77	6	10,34	26	13,14
5.	E	-		-		-		-	
6.	F	1	1,33	-		-		1	0,50
7.	G	1	1,33	-		-		1	0,50
8.	H	12	16,00	1	1,54	11	18,96	24	12,12
9.	I	-		-		6	10,34	6	3,03
	UKUPNO	75		65		58		198	

²A- oglašavanje slobodnih radnih mjesta; B – informisanje o ponudi radne snage; C – posredovanje u zapošljavanju potrebnog profila radne snage; D – učešće u programima aktivne politike zapošljavanja; E – rješavanje problema viška zaposlenih; F – pravna pomoć; G – učešće u izradi i sprovođenju programa osposobljavanja za zapošljavanje; H – finansijska podrška za otvaranje novih radnih mjesta; I – ostalo.

Od ispitanika koji su odgovorili da su imali saradnju sa Zavodom za zapošljavanje najveći broj poslodavaca je sarađivao sa Zavodom za zapošljavanje kroz informisanja o ponudi radne snage i to 32,32% (posmatrajući parcijalno Doboj 26,68%, Derventa 36,93% i Modriča 34,48%) i oglašavanju slobodnih radnih mjesta sa 24,76% (Doboj 17,33%, Derventa 43,07% i Modriča 13,79%). Jasno je vidljivo iz Tabele 6. i Grafikona 4. oblici saradnje E – rješavanje problema viška zaposlenih, F – pravna pomoć i G – učešće u izradi i sprovođenju programa osposobljavanja za zapošljavanje, da je zanemariv broj preduzeća naveo da sarađuje sa Zavodom za zapošljavanje po ovim pitanjima, te se iz tih razloga daje preporuka Zavodu za zapošljavanje da se više posveti ovim oblicima saradnje. Ovdje je riječ o tri povezana oblika saradnje gdje bi se kroz određene radionice u kojima bi učestvovali poslodavci mogle na najbolji način prikazati prednosti i mogućnosti ovih oblika saradnje sa Zavodom za zapošljavanje.

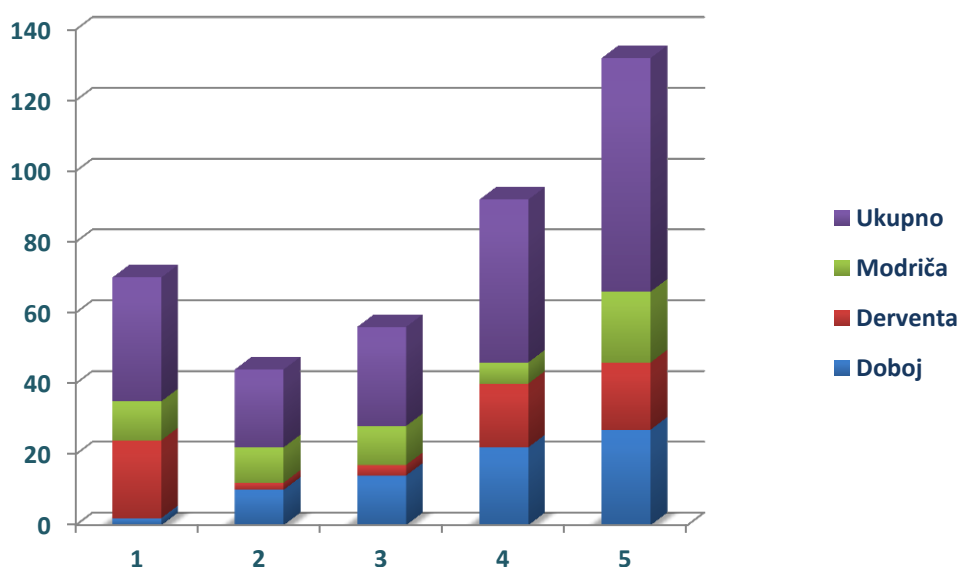

Grafikon 4. Vid saradnje sa Zavodom za zapošljavanje

Kada govorimo o pravnim licima koja nisu imala saradnju sa Zavodom za zapošljavanje taj procenat iznosi 29,90%. Većinski odgovori koji su se odnosili na razlog nesaradnje sa Zavodom za zapošljavanje bili su da im saradnja nije potrebna, da je bolja ponuda osposobljenih radnika, da su trenutni kapaciteti popunjeni, da su ranije sarađivali, da imaju namjeru u nekom narednom periodu i sl. Prema ocjenama koje su pravna lica, koja su imala saradnju sa Zavodom za zapošljavanje, dala možemo zaključiti da su ta pravna lica zadovoljna dosadašnjom saradnjom što se može vidjeti iz Tabele 8. i Grafikona 5.

Tabela 8. Stepen zadovoljstva saradnjom sa Zavodom za zapošljavanje

Redni broj	Ocjena	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno regija	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	1	2	2,67	22	33,85	11	18,96	35	17,68
2.	2	10	13,33	2	3,07	10	17,25	22	11,11
3.	3	14	18,67	3	4,62	11	18,97	28	14,14
4.	4	22	29,33	18	27,69	6	10,34	46	23,23
5.	5	27	36,00	20	30,77	20	34,48	67	33,84
	UKUPNO	75		65		58		198	

Grafikon 5. Ocjena saradnje sa Zavodom za zapošljavanje

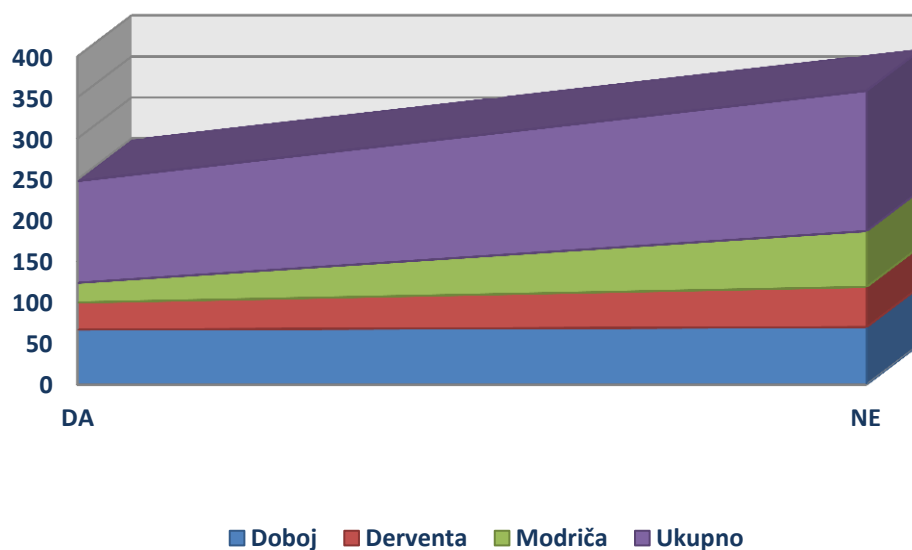
Iz Tabele 8. i Grafikona 5. je vidljivo da su na nivou regije pravna lica imala dobru saradnju sa Zavodom za zapošljavanje što su ocjenili ocjenom 5 - 33,84% (Doboj 36,00%, Derventa 30,77% i Modriča 34,48%) ocjenom 4 - 23,23% (Doboj 29,33%, Derventa 27,69% i Modriča 10,34%) i ocjenom 3 - 14,14% (Doboj 18,67%, Derventa 4,62% i Modriča 18,97%). Negativne vid saradnje sa Zavodom za zapošljavanje javlja se u opštini Derventa gdje je čak 22 pravna lica dalo negativnu ocjenu što bi u procentima iznosilo od 33,85% od ukupnog broja ispitanika u Derventi.

2.3. DIO III: POTREBE ZA DODATNIM OBRAZOVANJEM

Veoma bitno pitanje je pitanje obuke i usavršavanje zaposlenih s obzirom na postojanje deficita radne snage kod poslodavaca. Prvo pitanje u okviru ovog dijela glasilo je „Da li je u Vašem preduzeću predviđeno dodatno obrazovanje radnika, tj, plan obuke kadrova?“

Tabela 9. Dodatno obrazovanje radnika

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno regija	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	67	48,90	33	40,24	24	26,08	124	39,87
2.	NE	70	51,10	49	59,76	68	73,92	187	60,13
	UKUPNO	137		82		92		311	

Grafikon 6. Dodatno obrazovanje radnika

Iz Tabele 9. i Grafikona 6. vidljivo je da su pravnim licima iz Doboj, Dervente i Modriče podijeljeni stavovi kada je riječ o organizovanju dodatnog obrazovanja u okviru pravnih lica. Na nivou regija pravna lica su sa „DA“ odgovorila u procentu od 39,87% (Doboj 48,90%, Derventa 40,24% i Modriča 26,08%), dok su sa „NE“ odgovorila sa 60,13% (Doboj 51,10%, Derventa 59,76% i Modriča 73,92%). Kod pravnih lica koja su odgovorila sa „NE“ na pomenuto pitanje kao razloge u najvećem broju slučajeva navode:

- ▶ Zapošljava se isključivo kvalifikovana radna snaga;
- ▶ Svi radnici posjeduju kvalifikacije;

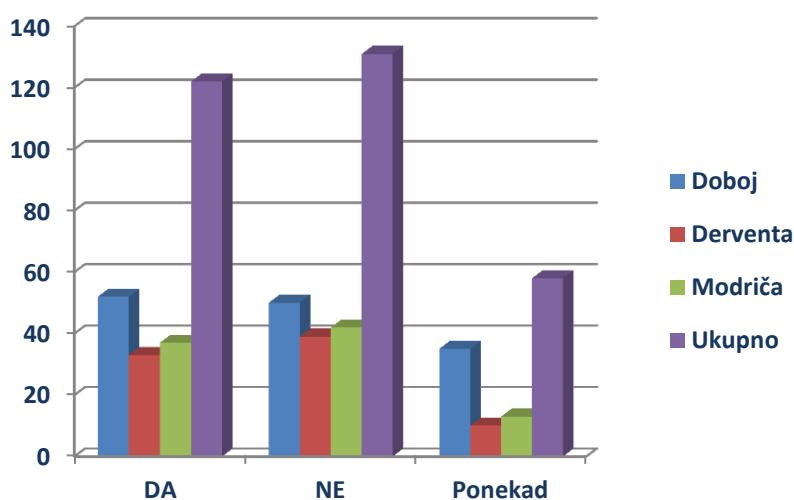

- Nemamo dovoljnih kapaciteta;
- Jednostavan proces proizvodnje;
- Potrebno obrazovanje prema EU standardima.

Sljedeće pitanje u okviru ovoga dijela bilo je „Da li imate problema prilikom pronalaženja radnika koji posjeduju potrebno iskustvo, znanje, vještine i sposobnosti?“

Tabela 10. Problemi prilikom pronalaženja radnika sa potrebnim iskustvom i vještinama

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno regija	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	52	37,96	33	40,24	37	40,22	122	39,22
2.	NE	50	36,49	39	47,56	42	45,65	131	42,12
3.	Ponekad	35	25,55	10	12,20	13	14,13	58	18,65
	UKUPNO	137		82		92		311	

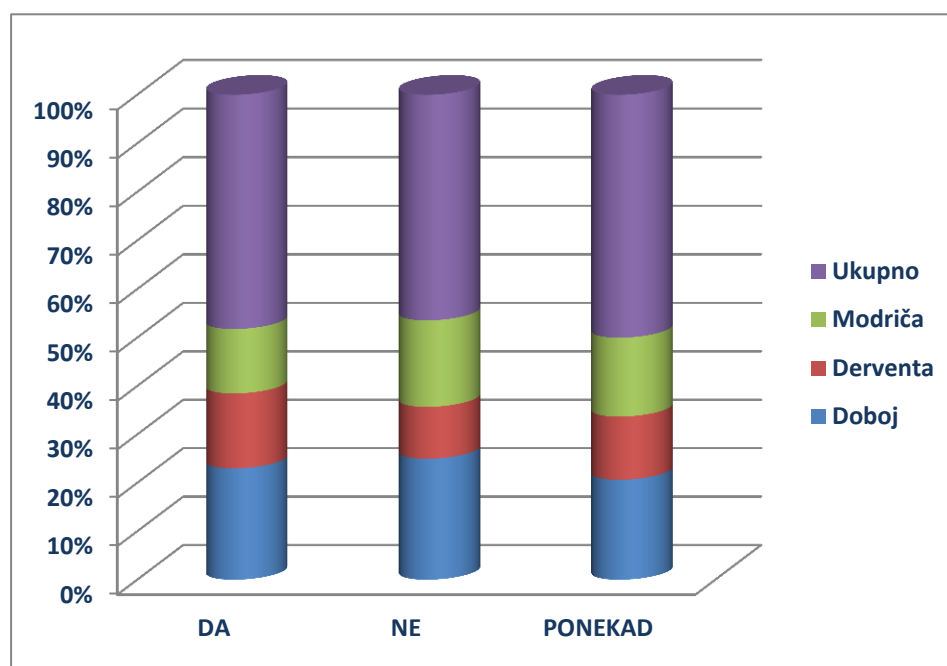
Grafikon 7. Problemi prilikom pronalaženja radnika sa potrebnim iskustvom i vještinama

Iz navedenih Tabele 10. i Grafikona 7. može se zaključiti da je podijeljeno mišljenje kada su u pitanju problemi prilikom pronalaženja radnika koji posjeduju potrebno iskustvo, znanje, vještine i sposobnosti, gdje su pravna lica sa „DA“ odgovorila u procentu od 39,22% (Doboj 37,96%, Derventa 40,24% i Modriča 40,22%), a odgovorom „NE“ u procentu od 42,12% (Doboj 36,49%, Derventa 47,56% i Modriča 45,65%). Ostatak odgovora odnosi se na pravna lica koja su odgovorila da ponekad imaju problema kod pronalaženja ovih lica i to u procentu od 18,65% (Doboj 25,55%, Derventa 12,20% i Modriča 14,13%).

Sljedeće pitanje u okviru ovog dijela bilo je „Da li novoprimljeni radnici moraju prolaziti dodatne obuke kada se zaposle?“

Tabela 11. Potreba obučavanja novoprimljenih radnika

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno regija	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	64	46,72	43	52,44	37	40,22	144	46,30
2.	NE	35	25,55	15	18,29	25	27,17	75	24,11
3.	Ponekad	38	27,73	24	29,27	30	32,61	92	29,58
	UKUPNO	137		82		92		311	

Grafikon 8. Potreba obučavanja novoprimljenih radnika

Iz Tabele 11. i Grafikona 8. može se vidjeti da pravna lica prilikom zapošljavanja novih radnika uglavnom imaju potrebu za dodatnim obučavanjem gdje je sa „DA“ odgovorilo 46,30% (Doboj 46,72%, Derventa 52,44% i Modriča 40,22%), dok je odgovorom „NE“ odgovorilo 24,11% (Doboj 25,55%, Derventa 18,29% i Modriča 27,17%). Ostali ispitanici ponekad su imali potrebe da novoprimljene radnike dodatno obuče procentom od 29,58% (Doboj 27,73%, Derventa 29,27% i Modriča 32,61%).

Sljedeće pitanje odnosilo se na obuke osposobljavanja, po zvanično važećim programima, koje su trenutno potrebne pravnim licima.

Tabela 12. Obuke po programima osposobljavanja odraslih koje su trenutno potrebne

	Doboj		Derventa		Modriča	
Naziv programa	Broj trenutno zaposlenih	Potreban broj novih zaposlenika	Broj trenutno zaposlenih	Potreban broj novih zaposlenika	Broj trenutno zaposlenih	Potreban broj novih zaposlenika
Poslovi pekara	21	5	3	0	21	0
Poslovi kopača u rudniku	2	0	-	-	-	-
Poslovi molera	11	0	-	-	-	-
Poslovi vodoinstalatera	8	0	1	0	2	0
Rukovalac građevinskim mašinama	71	8	8	3	4	0
Poslovi tesara	21	0	6	5	11	7
Poslovi zidara	32	0	10	5	12	6
Zavarivači mig mag postupkom	25	11	2	3	5	3
Zavarivači tig postupkom	3	4	4	2	3	1
Poslovi voćara	-	-	1	0	-	-
Poslovi pčelara	-	-	-	-	-	-
Poslovi vinara i vinogradarstva	-	-	1	0	-	-
Poslovi šivača	4	3	3	0	1	0
Poslovi negovatelja starijih i nemoćnih lica	0	4	-	-	-	-
Poslovi izrade gornjih dijelova obuće	1	5	4	0	-	-
Ni jedno od ponuđenih			20		46	

Iz tabele 12. može se zaključiti da je najveća potreba za obukom kod programa broj 5 „Program osposobljavanja za rukovaoca građevinskim mašinama“, zatim za „Program osposobljavanja za zidara“, „Program osposobljavanja za zavarivača mig mag postupkom“ i „Program osposobljavanja za poslove tesara i Program osposobljavanja za poslove pekara.“ Od obuka koje su dodatno navedene da su potrebne pravnim licima izdvajaju se:

Grad Doboj:

- ▶ Poljoprivredna usavršavanja – tehnolozi;
- ▶ Usavršavanja za menadžere;
- ▶ Usavršavanja u oblasti ugostiteljstva i hotelijerstva za konobare i kuvare;
- ▶ Usavršavanja u oblasti turizma;
- ▶ Usavršavanja u oblasti medicine;
- ▶ Usavršavanja u okviru IT tehnologije;
- ▶ Usavršavanja u djelatnosti elektrotehnike;
- ▶ Osposobljavanje za bravare, limare, skladištare, montere, i sl. zanate;
- ▶ Usavršavanja u oblasti ekologije.

Opština Derвента:

- ▶ Osposobljavanje obučara, zavarivača, rukovalaca mašinama, mesara, konobara;
- ▶ Usavršavanje menadžera;
- ▶ Usavršavanje u oblasti špedicije;
- ▶ Osposobljavanje za štepera;
- ▶ Usavršavanje u pružanju računovodstvenih i knjigovodstvenih usluga;
- ▶ Usavršavanje u oblasti grafičkog dizajna;
- ▶ Obuka za vozača teretnih vozila;
- ▶ Usavršavanja u oblasti ugostiteljstva i hotelijerstva;
- ▶ Obuka za zaštitu na radu.

Opština Modriča:

- ▶ Usavršavanja vezana za tekstil, krojenje i šivanje;
- ▶ Usavršavanje u oblasti računovodstva i knjigovodstva;

- ▶ Usavršavanje u oblasti informatike;
- ▶ Usavršavanje u oblasti ekonomije;
- ▶ Usavršavanje stranih jezika;
- ▶ Usavršavanje sticanjem raznih licenci;
- ▶ Usavršavanje elektro-tehničara;
- ▶ Usavršavanje u oblasti servisiranja računara;
- ▶ Usavršavanje u oblasti rukovanje mašinama;
- ▶ Usavršavanje za vatrogasce.

Sljedeće pitanje se odnosi na ocjenu kompetencija koje nedostaju osobama koje su trenutno zaposlene u okviru preduzeća.

Tabela 13. Ocjena kompetencija zaposlenih

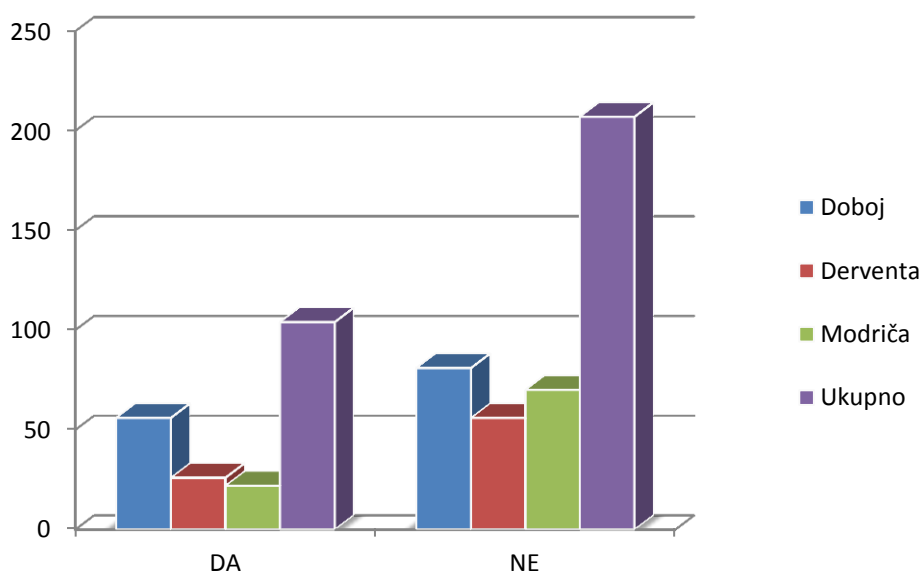
Redni broj	Kompetencija	DA	NE
1.	Iskustvo	35	205
2.	Znanje stranog jezika	155	130
3.	Poznavanje rada na računaru	66	196
4.	Komunikacione vještine	44	212
5.	Prodajne vještine	48	208
6.	Menadžerske vještine	55	194
7.	Sposobnost rješavanja problema	43	212
8.	Pregovaračke sposobnosti	41	210
9.	Sposobnosti rada u timu	42	216
10.	Kreativnost i inovativnost	74	173

Iz Tabele 13. može se zaključiti da od pomenutih kompetencija trenutno zaposlenim najviše nedostaje znanje stranog jezika, kreativnost i inovativnost i poznavanje rada na računaru. Zatim slijede menadžerske, prodajne i komunikativne vještine. Veliki broj pravnih lica odgovorio je da je izuzetno zadovoljan sa svojim zaposlenim, odnosno sa kompetencijama koje posjeduju.

Sljedeće pitanje odnosi se na vanjske saradnike koje su poslodavci angažovali za dodatne obuke, tj, da li su ih preduzeća angažovala u protekloj 2012. godini.

Tabela 14. Angažovanje vanjskih saradnika za dodatne obuke zaposlenih

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno regija	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	56	40,88	26	31,71	22	23,91	104	33,45
2.	NE	81	59,12	56	68,29	70	76,09	207	66,55
	UKUPNO	137		82		92		311	

Grafikon 9. Angažovanje vanjskih saradnika

Iz Tabele 14. i Grafikona 9. jasno je vidljivo da u većini slučajeva preduzeća nisu angažovala vanjske saradnike što pokazuje procenat od 66,55% (Doboj 59,12%, Derventa 68,29% i Modriča 76,09%), dok je 33,45% (Doboj 40,88%, Derventa 31,71% i Modriča 23,91%) ispitanika angažovalo vanjske saradnike. Shodno tome, tj, angažovanju vanjskih saradnika od strane 33,45% ispitanika najviše su se angažovali registrovani i licencirani instituti ili zavodi, individualni sertifikovani treneri i predavači, preduzeće za izvođenje obuke iz oblasti zaštite na radu i konsalting kompanije ili agencije. Zatim slijede, organizatori neformalnog obrazovanja, strukovne asocijacije ili udruženja i visokoškolske obrazovne ustanove.

2.4. DIO IV ZAPOSŁJAVANJE U PRETHODNOJ GODINI

U ovom dijelu prvo pitanje odnosi se na broj zaposlenih prema vrstama zaposlenja u preduzeću. U sljedećoj tabeli može se vidjeti taj pregled, gdje je prvo naveden ukupan broj određenog zaposlenja / broj žena koji se odnosi na tu vrstu zaposlenja.

Tabela 15. Pregled zaposlenih prema vrstama zaposlenja

Redni broj	Vrsta zaposlenja	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
1.	Neodređeno vrijeme	4387	1682	3254	1754	1786	740	9427	4176
2.	Određeno vrijeme	451	151	861	305	116	54	1428	510
3.	Probni rad	12	2	14	0	12	7	38	9
4.	Pripravnici	6	3	7	3	8	1	21	7
5.	Ukupno	4856	1838	4136	2062	1922	802	10914	4702

Iz Tabele 15. je vidljivo da od ukupnog broja ispitanika veliki broj radnika radi na neodređeno vrijeme na regiji i to 9427 radnika što bi iznosilo 86,37% (Doboj 4387 radnika ili 90,34% , u Derventi 3254 radnika ili 78,68% i u Modriči 1786 radnika ili 92,92%). Takođe, vidljivo je da od ukupnog broja zaposlenih (10914 od čega su 4702 žene ili 43,08%), po bilo kom osnovu, broj žena i nije na zavidnom nivou. Od 9427 zaposlenika koji se nalaze na neodređeno vrijeme 4176 je žena, što bi u procentima iznosilo 44,30%. Od 1428 zaposlenika koji se nalaze na određeno vrijeme 510 je žena što bi u procentima iznosilo 35,71%. Od 38 zaposlenika koji se nalaze na probnom radu devet je žena, što bi u procentima iznosilo 23,68%. Od 21 zaposlenika koji se nalaze kao pripravnici sedam je žena što bi u procentima iznosilo 33,33%. Ovdje bi se mogla i dati preporuka Zavodu za zapošljavanje da u svojim budućim programima za zapošljavanje stavi akcenat na zapošljavanje žena.

U sljedećoj tabeli prikazani su i oblici angažmana zaposlenih na određeno radno vrijeme.

Tabela 16. Broj zaposlenih prema vrsti angažmana na određeno radno vrijeme³

Redni broj	Vrsta zaposlenja određeno vrijeme	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
1.	A	61	18	105	50	36	18	202	86
2.	B	141	40	239	195	6	6	386	241
3.	C	118	80	4	3	1	1	123	84
4.	D	96	10	50	24	32	18	178	52
5.	E	16	2	13	5	3	0	32	7
6.	F	-		-		-		-	
7.	G	19	1	450	28	38	11	507	40
	Ukupno	451	151	861	305	116	54	1428	510

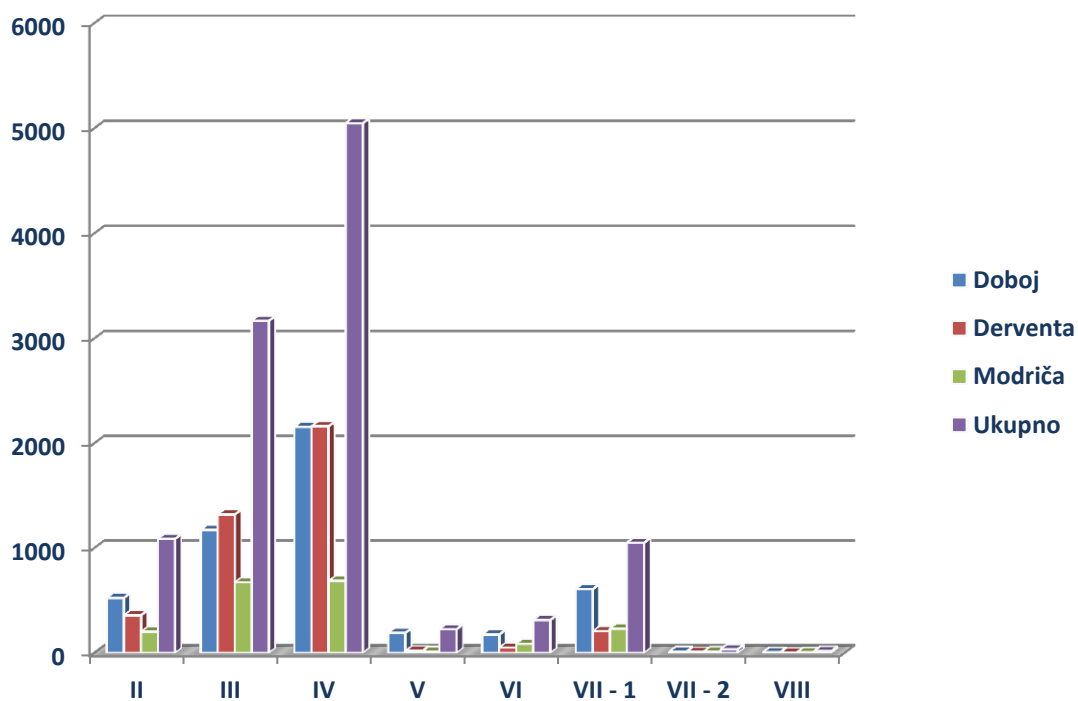
U dijelu zaposlenih na određeno vrijeme najviše je bio zastupljen vid zaposlenja po osnovu privremenog povećanja obima posla gdje je bilo angažovano 386 zaposlenih, 241 žena. Dalje slijedi zaposlenje po osnovu izvršenja posla koje traje do šest mjeseci, gdje je bilo angažovano 202 zaposlenika, 86 žena i obavljanje posla čije trajanje je unaprijed određeno, gdje je angažovano 178 zaposlenika, 52 žene.

³ A – izvršenje posla koje traje do šest mjeseci; B – privremeno povećavanje obima posla; C – zamjene odsutnog radnika do godinu dana; D – obavljanje posla čije trajanje je unaprijed određeno; E – obavljanje sezonskih poslova; F – obavljanje javnih radova; G – ostalo.

Tabela 17. Zaposlenici prema stepenu stručne spreme⁴

Stepen stručne spreme	Doboj		Derventa		Modriča		Regija ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
II	526	10,84	360	8,70	203	10,56	1089	9,98
III	1173	24,15	1321	31,94	675	35,12	3169	29,03
IV	2158	44,44	2163	52,30	688	35,79	5009	45,89
V	192	3,95	20	0,48	15	0,78	227	2,09
VI	175	3,60	52	1,26	88	4,58	315	2,89
VII – 1	610	12,57	209	5,05	233	12,12	1052	9,64
VII – 2	14	0,29	9	0,22	12	0,62	35	0,32
VIII	8	0,16	2	0,05	8	0,43	18	0,16
Ukupno	4856		4136		1922		10914	

Grafikon 10. Zaposlenici prema stepenu stručne spreme

⁴ II – bez kvalifikacije (OŠ); III – srednja škola u trajanju od tri godine; IV – srednja škola u trajanju od četiri godine; V – VKV (visoko kvalifikovani radnik specijalizovan za određeno zanimanje); VI – viša škola; VII 1 – četverogodišnje studije; VII 2 – magistarske studije; VIII – doktorske studije.

Jasno je vidljivo i kroz Tabelu 17. i kroz Grafikon 10. da je najveći broj zaposlenih sa četvrtim stepenom stručne spreme, odnosno 45,89% (Doboj 44,44%, Derventa 52,30% i Modriča 35,79%). Značajan broj zaposlenih ima treći stepen stručne spreme, 29,03% (Doboj 24,15%, Derventa 31,94% i Modriča 35,12%). Zatim slijede drugi stepen stručne spreme sa 9,98% (Doboj 10,84%, Derventa 8,70% i Modriča 10,56%) i sedmi stepen stručne spreme (četverogodišnje studije) sa 9,64% (Doboj 12,57%, Derventa 5,05% i Modriča 12,12%).

Od ukupnog broja zaposlenih u prethodnoj godini dodatno obrazovanje prošlo je u:

- **Doboju** **998 zaposlenika**
- **Derventi** **305 zaposlenika**
- **Modriči** **249 zaposlenika**

Tabela 18. Prikaz broja zaposlenika koji su prošli usavršavanja ili obrazovanja na nivou regije

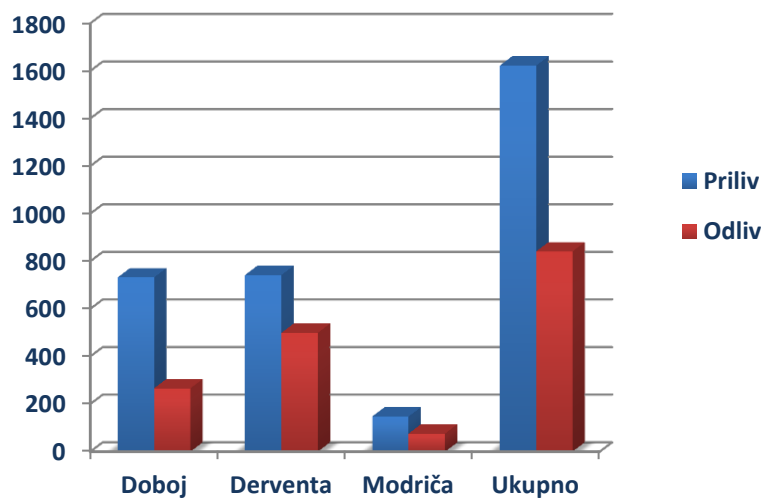
Redni broj	Vid obrazovanja ili usavršavanja	Broj radnika koji su prošli usavršavanje	Broj dana potrebnih „odvojenih“ za usavršavanje
1.	Prekvalifikacija	13	40 do 180 dana
2.	Dokvalifikacija	55	20 do 60 dana
3.	Specijalizacija	507	60 dana do dvije god.
4.	Osposobljavanje	603	10 do 180 dana
5.	Studijski program	13	dvije godine
	Ukupno	1191	

Iz Tabele 18. se vidi da je najviše, kada je riječ o obrazovanju i usavršavanju zaposlenih, bilo kroz vid raznih osposobljavanja koja su uglavnom trajala u periodu od 10 do 180 dana, zatim imamo specijalizacije koje su trajale u periodu od 60 dana do dvije godine, dokvalifikacija u trajanju od 20 do 60 dana.

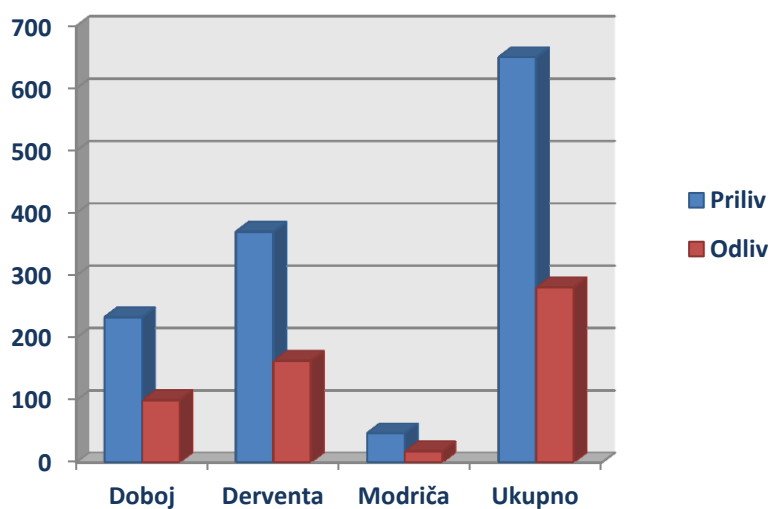
Tabela 19. i Grafikon 11. i 12. govore o promjenama u zapošljavanju u prethodnoj godini, tj, o broju zaposlenika koji su napustili radno mjesto po svim osnovama kao i o broju novoprimljenih zaposlenika.

Tabela 19. Priliv i odliv radnika

Redni broj	Priliv i odliv	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		U	Ž	U	Ž	U	Ž	U	Ž
1.	Priliv u prethodnoj godini	732	233	742	370	148	47	1622	650
2.	Odliv u prethodnoj godini	266	100	499	163	76	18	841	281

Grafikon 11. Ukupni priliv i odliv zaposlenika u prethodnoj godini

Grafikon 12. Priliv i odliv ženske populacije u prethodnoj godini

Iz navedenih podataka se vidi da je u prethodnoj godini priliv bio veći u odnosu na odliv na nivou regije, ali i na nivou opština. Priliv u odnosu na odliv veći je za oko 50%.

Od zanimanja koja su se javljala kod novozaposlenih bila su: trgovci, pekari, rukovaoci građevinskim mašinama, šankerice, komercijalisti, šivači, bravari, lakireri, stolari, administrativni radnici, bageristi, vozači, vodoinstalateri, ekonomski tehničari, menadžeri prodaje, zidari, moleri, fasaderi, pomoćni radnici, higijeničari, poljoprivredni tehničari, farmaceuti i sl. Od navedenih zanimanja najviše su se izdvojili pekari, vozači, zidari i trgovci.

Tabela 20. Prikaz slobodnih radnih mjesta u prethodnoj godini koja nisu mogla biti popunjena zbog nedostatka adekvatne radne snage

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA (broj radnih mjesta)	57	30,98	93	50,54	34	18,48	184	100
2.	NE	111		66		74		251	

Iz Tabele 20. se može zaključiti da je u protekloj godini na nivou regije, od strane ispitanika, bilo slobodno 184 radna mjesta koja nisu mogla biti popunjena zbog nedostatka adekvatne radne snage. Najveći dio odnosi se na Derventu sa 93 radna mjesta ili 50,54%, dalje slijedi Doboj sa 57 radnih mjesta ili 30,98% i Modriča sa 34 radna mjesta ili 18,48%. Od ukupnog broja ispitanika njih 251 je odgovorilo da u prethodnoj godini nisu imali slobodnih radnih mjesta koja nisu mogla biti popunjena.

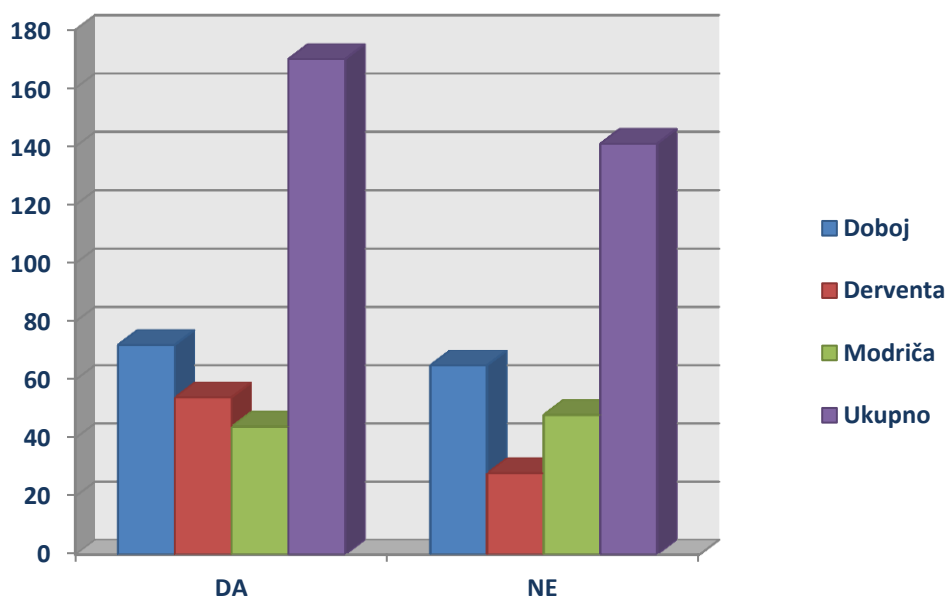
2.5. DIO V : POTEŠKOĆE PRI ZAPOSŁJAVANJU RADNIKA

U dijelu poteškoće pri zapošljavanju radnika prvo pitanje se odnosi na najčešće i glavne razloge koji se javljaju kod zapošljavanja. Kao najčešći razlog za nepopunjavanje slobodnih radnih mjesta navodi se nedostatak obučene radne snage na tržištu na šta je odgovorilo 43 ispitanika. Zatim slijedi nedostatak sa određenim iskustvima raspoložive radne snage na tržištu rada sa odgovorom od 28 ispitanika, dok je 23 ispitanika navelo da je najčešći razlog ne postojanje sistemske regulative od strane države pri procesima zapošljavanja radnika (javni konkursi, oglasi i sl). Takođe, značajan dio ispitanika naveli su da je u pitanju nešto drugo što je uglavnom vezano za njihov način ili oblik poslovanja.

Prikaz na pitanje „Da li imate standardne procedure rada po radnim mjestima“ može se vidjeti u tabeli 21.

Tabela 21. Prikaz da li postoje standardne procedure rada po radnim mjestima

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	72	52,55	54	65,85	44	47,83	170	54,66
2.	NE	65	47,45	28	34,15	48	52,17	141	45,33
	Ukupno	137		82		92		311	

Grafikon 13. Prikaz da li postoje standardne procedure rada po radnim mjestima

Iz Tabele 21. i Grafikona 13. može se zaključiti da je podjednako stanje kada se radi i o postojanju i o nepostojanju standardnih procedura rada prema radnim mjestima. Ispitanici su odgovorili sa „DA“ u 54,66% (Doboj 52,55%, Derventa 65,85% i Modriča 47,83%) slučaja, dok se 45,33% (Doboj 47,45%, Derventa 34,15% i Modriča 52,17%) odnosilo na odgovor „NE“.

2.6. DIO VI: PLANIRANO ZAPOSŁJAVANJE I POTENCIJALNI VIŠKOVI RADNIKA U TEKUĆOJ GODINI

Tabela 22. Planirano zapošljavanje u tekućoj godini po vrsti radnog vremena

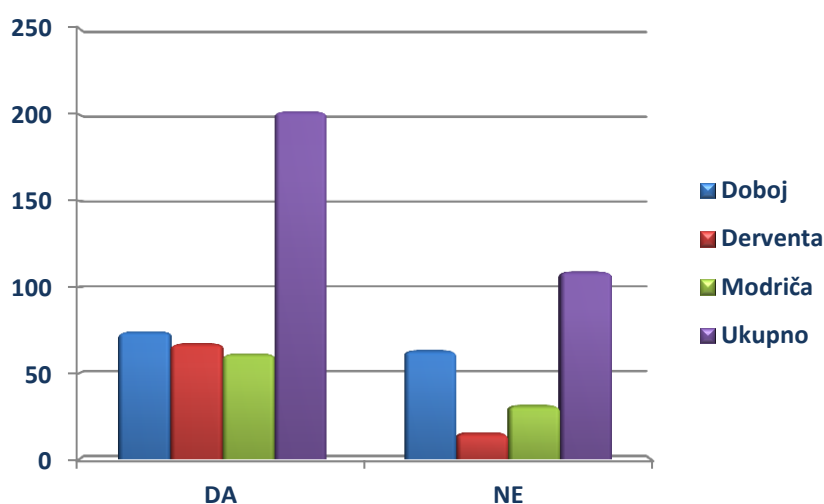
Djelatnost	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje na određeno vrijeme	Broj zaposlenih koji se traži
A	25	13	38
B	-	-	-
C	10	12	22
D	24	13	37
E	9	7	16
F	12	5	17
G	62	21	83
H	28	15	43
I	13	13	26
J	4	3	7
K	-	-	-
L	-	-	-
M	-	-	-
N	34	26	60
O	38	31	69
UKUPNO	259	159	418

Iz Tabele 22. je vidljivo da je u okviru planiranih zaposlenja u tekućoj godini najviše ispitanika odgovorilo da im je potrebno kadrova iz djelatnosti trgovine na veliko i malo, zdravstva, poljoprivrede, prerađivačke industrije, ugostiteljstva kao i saobraćaja. Kao glavni razlozi koji su uticali na smanjenje broja zaposlenih u tekućoj godini navode se teškoće u poslovanju koje je izazvala svjetska ekonomska kriza na šta su odgovorila 32 ispitanika. Zatim, slijede nelojalna konkurencija na tržištu i odliv radne snage po osnovu penzionisanja na šta je odgovoreno sa po 10 odgovora. Takođe, tu su još i otežani uslovi dobijanja kredita od banaka i visoke kamatne stope, četiri odgovora, nezadovoljavajuća osposobljenost zaposlenih, tri odgovora i planirani i realizovani program prestrukturiranja, jedan odgovor.

Sljedeće tabele 23, 24, 25, 26. i 27, kao i grafikoni 14, 15, 16, 17. i 18. daju prikaz zainteresovanosti preduzeća da zaposle lice sa evidencije Zavoda za zapošljavanje, lica s invaliditetom, žene koje su izložene nasilju u porodici, lica s invaliditetom uz određene subvencije za zapošljavanje i žene koje su izložene nasilju u porodici uz određene subvencije za zapošljavanje.

Tabela 23. Stav prema zapošljavanju lica sa evidencije Zavoda za zapošljavanje

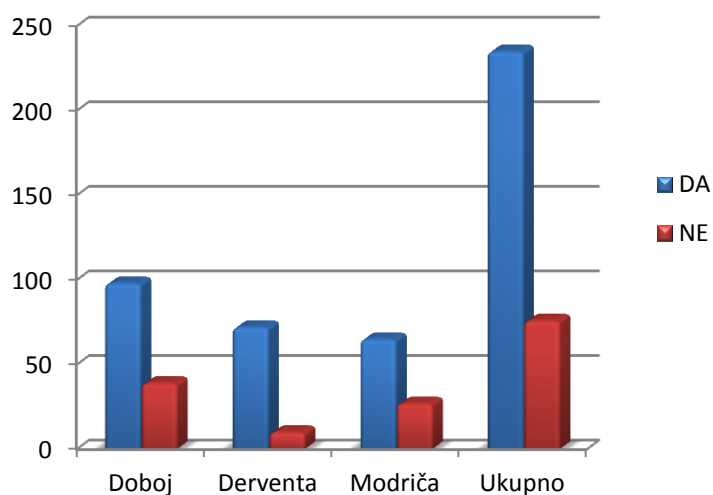
Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	98	71,53	72	87,80	65	70,65	235	75,56
2.	NE	39	28,47	10	12,20	27	29,35	76	24,44
	UKUPNO	137		82		92		311	

Grafikon 14. Stav prema zapošljavanju lica sa evidencije Zavoda za zapošljavanje

Od ukupnog broja ispitanika njih 235 odgovorilo je sa „DA“ tj, da bi zaposlili osobu sa evidencije biroa ili procentualno 75,56% (Doboj 71,53%, Derventa 87,80% i Modriča 70,65%), dok je njih 76 ili 24,44% (Doboj 28,47%, Derventa 12,20% i Modriča 29,35%) odgovorilo sa „NE“.

Tabela 24. Stav prema zapošljavanju lica s invaliditetom

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	74	54,01	67	81,71	61	66,30	202	64,95
2.	NE	63	45,99	15	18,29	31	33,70	109	35,05
	UKUPNO	137		82		92		311	

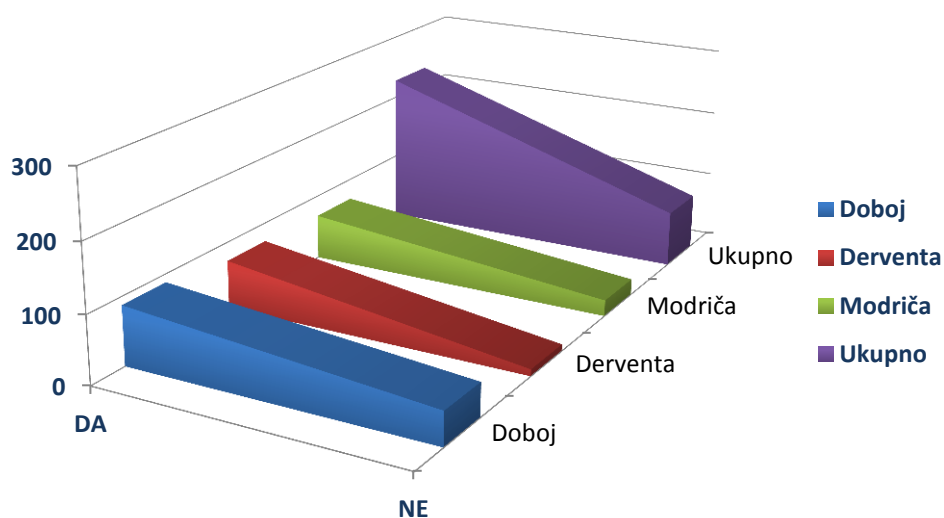

Grafikon 15. Stav prema zapošljavanju lica s invaliditetom

Od ukupnog broja ispitanika njih 202 ili 64,95% (Doboj 54,01%, Derventa 81,71% i Modriča 66,30%) je dogovorilo sa „DA“, dok je njih 109 ili 35,05% (Doboj 45,99%, Derventa 18,29% i Modriča 33,70%) odgovorilo sa „NE“ na pitanje da li bi zaposlili lice sa invaliditetom.

Tabela 25. Stav prema zapošljavanju žena koje su izložene nasilju u porodici

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	88	64,23	72	87,80	68	73,91	228	73,31
2.	NE	49	35,77	10	12,20	24	26,09	83	26,69
	UKUPNO	137		82		92		311	

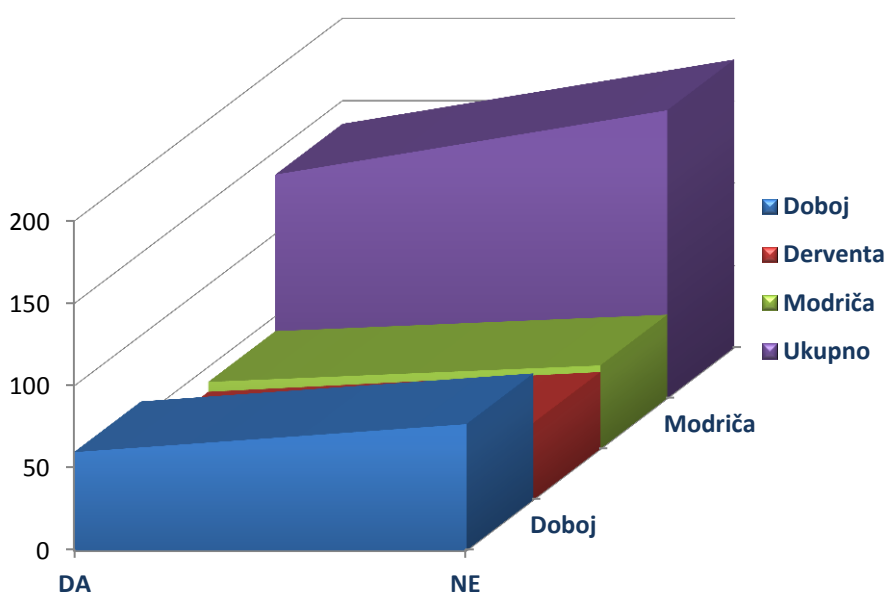
Grafikon 16. Stav prema zapošljavanju žena koje su izložene nasilju u porodici

Od ukupnog broja ispitanika njih 228 ili 73,31% (Doboj 64,23%, Derventa 87,80% i Modriča 73,91%) je odgovorilo sa „DA“, dok je njih 83 ili 26,69% (Doboj 35,77%, Derventa 12,20% i Modriča 26,09%) odgovorilo sa „NE“ na pitanje da li bi zaposlili žene koje su izložene nasilju u porodici.

Tabela 26. Stav prema zapošljavanju lica sa invaliditetom uz određenu subvenciju za zapošljavanje

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	60	43,80	35	42,68	41	44,56	136	43,73
2.	NE	77	56,20	47	57,32	51	55,44	175	56,27
	UKUPNO	137		82		92		311	

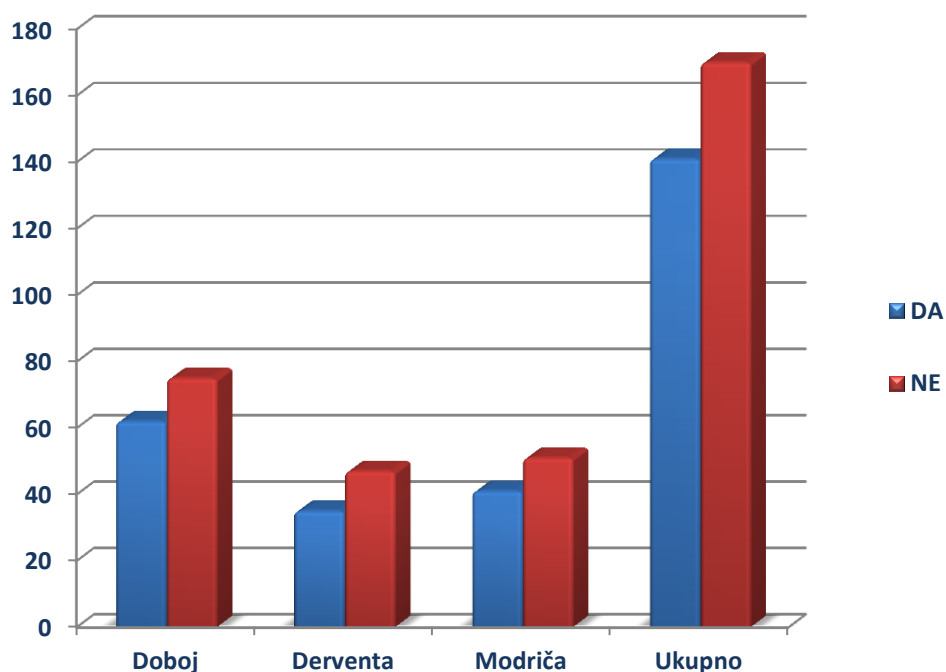

Grafikon 17. Stav prema zapošljavanju lica sa invaliditetom uz određenu subvenciju za zapošljavanje

Od ukupnog broja ispitanika njih 136 ili 43,73% (Doboj 43,80%, Derventa 42,68% i Modriča 44,56%) je odgovorilo sa „DA“, dok je njih 175 ili 56,27% (Doboj 56,20%, Derventa 57,32% i Modriča 55,44%) odgovorilo sa „NE“ na postavljeno pitanje da li bi zaposlili lice sa invaliditetom uz određenu nadoknadu ili subvenciju.

Tabela 27. Stav prema zapošljavanju žena koje su izložene nasilju uz određenu subvenciju za zapošljavanje

Redni broj	Odgovor	Doboj		Derventa		Modriča		Ukupno	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
1.	DA	62	45,26	39	47,56	40	43,48	141	45,34
2.	NE	75	54,74	43	52,44	52	56,52	170	54,66
	UKUPNO	137		82		92		311	

Grafikon 18. Stav prema zapošljavanju žena koje su izložene nasilju uz određenu subvenciju za zapošljavanje

Od ukupnog broja ispitanika njih 141 ili 45,33% (Doboj 45,26%, Derventa 47,56% i Modriča 43,48%) je odgovorilo sa „DA“, dok je njih 170 ili 54,66% (Doboj 54,74%, Derventa 52,44% i Modriča 56,52%) odgovorilo sa „NE“, na postavljeno pitanje da li bi zaposlili žene koje su izložene nasilju uz određenu subvenciju.

Tabela 28. Prikaz potrebnih radnika iz grupa lica s invaliditetom i žena žrtava nasilja u porodici prema vrsti djelatnosti⁵ kojom se poslodavac bavi

Djelatnost	Zaposlenje na neodređeno vrijeme	Zaposlenje na određeno vrijeme	Broj zaposlenih koji se traži
A	9	4	13
B	-	-	-
C	4	3	7
D	15	13	28
E	2	-	2
F	5	5	10
G	58	15	73
H	21	12	33
I	2	1	3
J	2	2	4
K	-	-	-
L	-	-	-
M	-	-	-
N	-	-	-
O	24	26	50
UKUPNO	142	81	223

Iz tabele 28. može se zaključiti da kada su u pitanju lica s invaliditetom i žene koje su izložene nasilju angažovanja bi najviše bilo iz djelatnosti trgovine na veliko i trgovine na malo, zatim ugostiteljstva, prerađivačke industrije i poljoprivrede.

⁵ A – Poljoprivreda, lov i šumarstvo; B – Ribarstvo; C – Vađenje ruda i kamena; D – Prerađivačka industrija; E – Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, gasom i vodom; F – Građevinarstvo; G – Trgovina na veliko i trgovina na malo, opravka motornih vozila, motocikala i predmeta za ličnu upotrebu i domaćinstvo; H – Ugostiteljstvo; I – Saobraćaj, skladištenje i komunikacija; J – Finansijsko posredovanje; K – Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne djelatnosti; L – Državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje; M – Obrazovanje; N – Zdravstveni i socijalni rad; O – Ostale javne komunalne, društvene, socijalne i lične uslužne djelatnosti.

3. SAŽETAK

Prvi dio ankete prikazuje osnovne podatke poslodavaca. Kategorizacija poslodavaca izvršena je na tri nivoa i to:

- ▶ Prema obliku svojine;
- ▶ Prema djelatnosti;
- ▶ Prema broju zaposlenih.

Kada se uzme u obzir kriterijum oblik svojine vidi se da preovladava privatni oblik svojine koji iznosi 91,31% od ukupnog broja ispitanika na regiji. Zatim slijede državni sa 4,50% i društveni sa 4,18%. Razvrstavajući poslodavce prema vrsti djelatnosti vidljivo je da se najveći broj pravnih lica, ispitanika na regiji, bavi trgovinom na veliko i malo procentualno 51,77%, dok dalje slijede pravna lica ostale javne komunalne, društvene, socijalne i lične uslužne djelatnosti sa 18,33%. Onda imamo ugostiteljstvo sa 4,82%, kao i saobraćaj, skladištenje i komunikacija. Zatim slijede zdravstveni sektor sa 4,50% i građevinarstvo. Podjela pravnih lica prema veličini se vrši na četiri kategorije: mikro, mala, srednja i velika. Kao osnov za kategorizaciju poslodavaca, u našem istraživanju, uzeli smo klasifikaciju koju koristi Republička agencija za razvoj MSP-a na mikro, mala, srednja i velika preduzeća prema broju zaposlenih i to: mikro (do devet zaposlenih), mala (od 10 do 49 zaposlenih), srednja (od 50 do 249 zaposlenih) i velika preduzeća (preko 250 zaposlenih). Vidljivo da na regiji dominiraju mikro i mala preduzeća, gdje su u Doboju mikro preduzeća zastupljena sa 39,42% i mala sa 47,44%. U opštini Derventa mikro preduzeća zastupljena su sa 29,27% a mala sa 51,22%. U opštini Modriča mikro preduzeća su zastupljena sa 42,39% i mala sa 51,08%. Posmatrajući srednja preduzeća koja broje od 50 do 249 radnika u gradu Doboju su zastupljena sa 10,95%, u opštini Derventa sa 14,63% i opštini Modriča sa 5,44%. Velika preduzeća su najmanje zastupljena i to Doboju sa 2,19%, Derventa sa 4,88% i Modriča sa 1,09%.

Drugi dio koji govori o saradnji sa Zavodom za zapošljavanje ponudio nam je osnovne podatke vezane za saradnju u prethodnoj (prethodnim) godini. Od ukupnog broja ispitanika njih 218 odgovorilo je da je imalo saradnju sa Zavodom za zapošljavanje, dok je njih 93 odgovorilo da nije imalo. Kao osnovni vid saradnje pravna lica navela su pod „B“ – informisanje o ponudi radne snage, sa procentom od 32,32%, zatim pod „A“ – oglašavanje slobodnih radnih mjesta, sa 24,76%. Slična situacija odnosila se i parcijalno gdje je u gradu Doboju najviše odgovora bilo pod „B“ – informisanje o ponudi radne snage sa 26,68%, u Derventi sa 36,93% i u Modriči sa 34,48. Najčešći razlozi kod ispitanika koji nisu imali saradnju sa Zavodom za zapošljavanje bili su da im saradnja nije potrebna, da je bolja ponuda osposobljenog radnog osoblja, da su trenutni kapaciteti popunjeni, da imaju namjeru da sarađuju u nekom narednom periodu i sl. Što se tiče ocjene saradnje sa Zavodom za zapošljavanje bila je solidna, gdje je 67 od 198 ispitanika odgovorilo ocjenom 5; 46 ocjenom

4; 28 ocjenom 3; 22 ocjenom 2; i 35 ocjenom 1. Prosječna ocjena od ispitanog broja pravnih lica koja su dala odgovor na ovo pitanje bila bi 3,44. Najnižu ocjenu saradnje sa Zavodom za zapošljavanje izrazila su pravna lica iz Dervente gdje su 22 poslodavca saradnju sa Zavodom ocijenila ocjenom 1, što iznosi 34,38% od ukupnog broja ispitanika u Derventi koji su saradivali sa Zavodom za zapošljavanje.

U trećem dijelu akcenat je stavljen na obuke i usavršavanje radnika kod ispitanika. 124 poslodavca ili 39,87% su odgovorila da u okviru svojih preduzeća planiraju dodatnu obuku radnika dok je 187 ili 60,13% poslodavca odgovorilo da tu praksu nemaju. Poslodavci koji su odgovorili da u okviru svojih preduzeća nemaju potrebu za dodatnim obrazovanjem radnika kao najčešće razloge navode da se zapošljavaju isključivo kvalifikovani radnici, da trenutni radnici posjeduju sve potrebne kvalifikacije, da nemaju dovoljnih kapaciteta, da imaju jednostavan proces proizvodnje koji ne zahtijeva dodatnu obuku, da imaju procese proizvodnje koji zahtijevaju obuke po EU standardima. Takođe su poslodavci izjavili da imaju problema prilikom pronalaženja radnika koji posjeduju potrebno iskustvo, znanje, vještine i sposobnosti gdje je njih 122 ili 39,23% odgovorilo sa „DA“, 131 ili 42,12% sa „NE“, dok je 58 ili 18,65% odgovorilo da ponekad imaju problema prilikom pronalaženja radne snage koja posjeduju potrebno iskustvo, znanje, vještine i sposobnosti. Takođe, poslodavci su izrazili da i kod novoprimljenih radnika imaju potrebu za obučavanjem gdje je od 311 ispitanika njih 144 ili 46,30% odgovorilo sa „DA“, 75 ili 24,12% sa „NE“ i 92 ili 29,58% odgovorilo da ponekad imaju potrebu za obučavanjem novoprimljenih radnika. Od obuka, prema zvanično usvojenim programima osposobljavanja, koje su najviše potrebne izdvojile su se obuke za program osposobljavanja za rukovaoce građevinskim mašinama, osposobljavanje za zidare, zavarivače MIG - MAG postupkom, osposobljavanje za poslove tesara i osposobljavanja za poslove pekara. Pored ovih obuka tu se još izdvajaju obuke za poljoprivredna usavršavanja, usavršavanja za menadžere, usavršavanja u oblasti ugostiteljstva, turizma, medicine, IT tehnologije, elektrotehnike, osposobljavanje za bravare, skladištare, montere, usavršavanja iz oblasti ekologije i sl. Kao najveće nedostatke što se tiče kompetencija koje bi trebali da posjeduju zaposleni, poslodavci (155 poslodavca) navode poznavanje stranog jezika, zatim kreativnost i inovativnost (74 poslodavca), poznavanje rada na računaru (66 poslodavca), menadžerske vještine (55 poslodavca) itd. Međutim, veliki broj poslodavaca ispitanika ukazao je i na zadovoljstvo kada su u pitanju kompetencije koje bi zaposleni trebalo da posjeduju, gdje su se istakle sljedeće: sposobnost rada u timu (216 poslodavca), komunikacione vještine i sposobnost rješavanja problema (212 poslodavca), pregovaračke sposobnosti (210 poslodavca), prodajne vještine (208), iskustvo (205) itd. Što se tiče angažovanja spoljnih saradnika za obuke zaposlenika anketirana pravna lica u protekloj godini su odgovorila u procentu od 66,55% ili 207 ispitanika da nisu angažovala spoljne saradnike, dok je njih 104 ili 33,45% odgovorilo da su angažovali spoljne saradnike. Najviše su angažovani bili registrovani i licencirani instituti ili zavodi, individualni sertifikovani treneri i predavači, preduzeća za izvođenje obuke iz oblasti zaštite na radu i konsalting kompanije ili agencije. Zatim slijede organizatori neformalnog obrazovanja, strukovne asocijacije ili udruženja i visokoškolske ustanove.

U četvrtom dijelu riječ je bila o zapošljavanju. Istraživanje je prvo sprovedeno kada su u pitanju vrste zaposlenja, gdje je na neodređeno vrijeme na nivou regije zaposleno 9427 radnika, 4176 žena. Na određeno vrijeme zaposleno je 1428 radnika, 510 žena, a zaposlenja na određeno vrijeme najviše su se odnosila na zaposlenje po osnovu privremenog povećanja obima posla sa 27,03%, zaposlenje po osnovu izvršenja posla koje traje do šest mjeseci sa 14,14% i obavljanje posla čije trajanje je unaprijed određeno sa 12,46%. Probni rad prošlo je 38 radnika, devet žena. Pripravnika je bilo 21, sedam žena. Ukupan broj zaposlenih na nivou regije bio je 10914 od tog broja 4702 žene. Posmatrajući zaposlene prema stepenu stručne spremlje najveći broj zaposlenika je IV stepena 5009 ili 45,89 %. Slijedi III stepen sa 3169 radnika ili 29,03%, onda imamo II stepen stručne spremlje sa 1089 radnika ili 9,98% i sedmi stepen stručne spremlje sa 9,64%. Što se tiče usavršavanja ili obrazovanja koji je sproveden na nivou regije najviše se pažnje posvetilo porcesu osposobljavanja, kojeg je prošlo 603 radnika u vremenskom periodu od 10 do 180 dana. Slijedi specijalizacija sa 507 radnika u periodu od 60 dana do dvije godine, pa dokvalifikacija sa 55 radnika u trajanju od 20 do 60 dana. Posmatrajući priliv i odliv radnika možemo konstatovati da je u protekloj godini priliv bio veći za oko 50%. Ukupan broj primljenih radnika bio je 1622 od čega 650 žena, dok ukupan odliv radnika bio je 841 od čega 281 žena. Od zanimanja koja su se javljala kod novozaposlenih bila su: trgovci, pekari, rukovaoci građevinskim mašinama, šankerice, komercijalisti, šivači, bravari, lakireri, stolari, administrativni radnici, bageristi, vozači, vodoinstalateri, ekonomski tehničari, menadžeri prodaje, zidari, moleri, fasaderi, pomoćni radnici, higijeničari, poljoprivredni tehničari, farmaceuti i sl. Od navedenih zanimanja najveći broj novozaposlenih su bili pekari, vozači, zidari i trgovci. Kada govorimo o slobodnim radnim mjestima može se reći da su ispitanici naveli da je bilo slobodno 184 radna mjesta koja se nisu mogla popuniti zbog nedostatka adekvatne radne snage, dok je njih 251 odgovorilo da nije bilo slobodnih radnih mjesta.

U petom dijelu govorilo se o poteškoćama prilikom zapošljavanja radnika. Kao najčešći razlozi koji se javljaju prilikom zapošljavanja navodi se nedostatak obučene radne snage na tržištu na šta je odgovorilo 43 ispitanika. Zatim slijedi nedostatak raspoložive radne snage na tržištu rada sa određenim iskustvima sa odgovorom od 28 ispitanika, dok je 23 ispitanika navelo da je najčešći razlog ne postojanje sistemske regulative od strane države pri procesima zapošljavanja radnika (javni konkursi, oglasi i sl.). Na pitanje „Da li postoje standardne procedure rada po radnim mjestima“ 170 ispitanika odgovorilo je sa „DA“ što iznosi 54,66%, dok je njih 141 odgovorilo sa „NE“ što iznosi 45,33%.

U šestom dijelu govori se o planiranom zapošljavanju i potencijalnim viškovima radnika. Iz tabele 21. je vidljivo da je u okviru planiranih zaposlenja u tekućoj godini najviše ispitanika odgovorilo da im je potrebno kadrova iz djelatnosti trgovine na veliko i malo, zdravstva, poljoprivrede, prerađivačke industrije, ugostiteljstva kao i saobraćaja. Kao glavni razlozi koji su uticali na smanjenje broja zaposlenih u tekućoj godini navode se teškoće u poslovanju koje je izazvala svjetska ekonomska kriza na šta su odgovorila 32 ispitanika. Zatim, slijede nelojalna konkurencija na tržištu i odliv radne snage po osnovu penzionisanja na šta je odgovoreno sa po 10 odgovora. Takođe, tu su još i otežani uslovi dobijanja kredita od banaka i visoke kamatne stope sa 4 odgovora, nezadovoljavajuća osposobljenost

zaposlenih sa 3 odgovora i planirani i realizovani program prestrukturiranja sa 1 odgovorom. Što se tiče zainteresovanosti poslodavaca da zaposle lica sa evidencije biroa 235 ispitanika ili 75,56% odgovorilo je da bi to učinilo, dok je njih 76 ili 24,44% odgovorilo da nije za to. Kada su u pitanju lica sa invaliditetom 202 ispitanika ili 64,95% je odgovorilo da bi zaposlilo lice sa invaliditetom dok je njih 109 ili 35,05% odgovorilo da ne bi to uradilo. Kada su u pitanju žene koje su izložene nasilju u porodici 228 ispitanika ili 73,31% je odgovorilo sa „DA“ dok je njih 83 ili 26,69% odgovorilo sa „NE“. Zapošljavanje lica sa invaliditetom uz određenu nadoknadu ili subvenciju donijelo je to da je 136 ispitanika ili 43,73% odgovorilo da bi zaposlilo takvo lice, dok je 175 ili 56,27% odgovorilo da ne bi to uradilo. Kada su u pitanju žene koje su izložene nasilju u porodici, uz određenu nadoknadu ili subvenciju 141 ili 45,33% ispitanika je odgovorilo da bi zaposlilo takvo lice dok je njih 170 ili 54,66% odgovorilo sa „NE“. Posmatrajući potrebnu radnu snagu prema vrsti djelatnosti najviše se ističe trgovina na veliko i malo, zatim ugostiteljstvo, prerađivačka industrija, poljoprivreda, ostale javne komunalne, društvene, socijalne i lične uslužne djelatnosti.

Posmatrajući cjelokupnu analizu sprovedene ankete može se izvesti zaključak da je Zavod za zapošljavanje dobio prolaznu ocjenu kada je u pitanju saradnja sa poslodavcima na ovoj regiji. Ostvaren je pozitivan kontakt sa većinom preduzeća koja su bila zainteresovana za pomoć Zavoda za zapošljavanje prilikom potrebe za radnicima ili nekim drugim vidovima pomoći. Sigurno je da treba naglasiti, kada je u pitanju saradnja sa Zavodom za zapošljavanje, da se više pažnje treba posvetiti vidovima saradnje kao što su: (1) rješavanje problema viška zaposlenih, (2) pravna pomoć i (3) učešće u izradi i sprovođenju programa rješavanja problema viška zaposlenih. S obzirom da se radi o tri usko povezana vida saradnje sa zavodom daje se preporuka da se kroz određene radionice, edukacije ili seminare približi poslodavcima o kakvim je saradnjama riječ i o tome koliko oni mogu biti od pomoći poslodavcima.

Sigurno da je jedan od negativnih trendova koji je zabilježen u ovoj anketi izuzetno mali broj zaposlenih žena, tako da se daje preporuka da Zavod u nekim svojim budućim programima stavi akcenat na programe u kojima će u prvom planu biti zapošljavanje žena.

Sigurno da bi jedna neprestana edukacija poslodavaca kako kroz radionice tako i kroz promotivni materijal, a u cilju približavanja programa koje Zavod za zapošljavanje sprovodi, poboljšala saradnju sa poslodavcima i na taj način doprinijela povećanju broja zaposlenih. Određeni broj poslodavaca nije upoznat sa programima Zavoda za zapošljavanje i iz tih razloga nisu u mogućnosti da iskoriste pogodnosti koje im se pružaju.

"Evropska unija se sastoji od 28 zemalja članica koje su odlučile postepeno povezati svoja znanja, resurse i sudbine. Tokom 50 godina proširenja, zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, istovremeno zadržavajući kulturne različitosti, toleranciju i lične slobode. Evropska unija je posvećena tome da svoja dostignuća i vrijednosti dijeli sa zemljama i ljudima izvan vlastitih granica." Evropska komisija je izvršno tijelo Evropske unije.

Centar za promociju evropskih vrijednosti EUROPLUS

Ul. Nemanjina 6,

74000 Doboj, BiH

Tel/Fax: +387 53 226 237

E-mail: europlus@europlus.ba

Web site: www.europlus.ba

Partneri na projektu

UDRUŽENJE GRAĐANA
"BUDUĆNOST" MODRIČA

Asocijacija informatičara u Bosni i Hercegovini
Асоцијација информатичара у Босни и Херцеговини

Udruženje građana
"BiosPLUS" ("Život više")
Trg pravoslavja 3
74 400 Derventa
Tel: 053 311 311
E-mail: biosplus@teol.net
Web: www.biosplus.org

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Centra za promociju evropskih vrijednosti EUROPLUS i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije